

حجیت و مشروعیت تفسیر روایی، مبتنی بر آیات قرآن و روایات معتبر است

تفسیر روایی با سابقه‌ترین و ریشه‌دارترین شیوه تفسیر قرآن است و متصدی اصلی این روش هم وجود مقدس پیامبر اسلام (ص) بوده است و در خود قرآن و نیز روایات پیامبر (ص) و اهل بیت (ع)، شواهد بسیاری در تأیید این روش تفسیری و حجیت و مشروعیت آن وجود دارد.

تفسیر روایی با سابقه‌ترین و ریشه‌دارترین شیوه تفسیر قرآن است و متصدی اصلی این روش هم وجود مقدس پیامبر اسلام (ص) بوده است و در خود قرآن و نیز روایات پیامبر (ص) و اهل بیت (ع)، شواهد بسیاری در تأیید این روش تفسیری و حجیت و مشروعیت آن وجود دارد.

حجت الاسلام والمسلمین محمد اکبری، رئیس دانشکده علوم قرآنی ملایر، در گفت‌وگو با خبرگزاری قرآنی ایران (ایکنا) به بیان سخنانی درباره ارزش و جایگاه تفسیر روایی یا مآثور و نیز شواهدی (از قرآن و روایات) دال بر تأیید این شیوه تفسیری پرداخت و اظهار کرد: تفسیر روایی در حقیقت با سابقه‌ترین و ریشه‌دارترین شیوه تفسیر قرآن است و متصدی اصلی این روش هم وجود مقدس پیامبر اسلام (ص) بوده است.

وی با بیان این‌که متن این شیوه تفسیری، روایاتی است که از طریق پیامبر (ص) به دست ما رسیده است، افزود: خود آن حضرت، در عهد رسالت و در عصر حیات خویش، به شرح و تبیین آیات و مفردات و اصطلاحات قرآن پرداختند و یا با رفتار و کردار و سخنان خویش قرآن را تعلیم داده و مردم را با معارف قرآنی آشنا کردند و یکی از وظایف اصلی پیامبر (ص) نیز همین تفسیر قرآن بوده است.

هم در قرآن و هم در کلام پیامبر (ص) و امامان معصوم (ع) تأکید شده که قرآن را - در مرحله نخست - ضرورت دارد که پیامبر (ص) و جانشینان او یعنی ائمه معصومین (ع) تفسیر و تبیین کنند و دقایق، حقایق، اشارات، لطایف و معارف ناب آن را به مردم تبیین و ابلاغ کنند.

رئیس دانشکده علوم قرآنی ملایر ادامه داد: روایات ائمه معصومین (ع) نیز از همین قبیل است و یکی از شئون و وظایف سنگین امام معصوم (ع) نیز تفسیر و تبیین معارف قرآنی و آیات کریمه قرآن است. ما برای این که حجیت و مشروعیت این روش را بدانیم، می‌توانیم به شواهدی از خود قرآن هم استناد کنیم.

برخی از شواهد قرآنی ناظر بر حجیت تفسیر روایی

وی بیان کرد: برای مثال خداوند در آیه شریفه 44 از سوره مبارکه نحل می‌فرماید: «وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ؛ و این قرآن را به سوی تو فرود آوردیم تا برای مردم آنچه را به سوی ایشان نازل شده است، توضیح دهی و تبیین کنی و امید که آنان بیندیشند؛ بنابراین در این آیه یکی از وظایف و شئون پیامبر گرامی اسلام (ص) تبیین و تفسیر قرآن بیان شده است.

حجت الاسلام اکبری عنوان کرد: همچنین خداوند در جای دیگری از همین سوره مبارکه نحل (آیه 64) دیگر بار بر تبیین و تفسیر آیات قرآن توسط پیامبر (ص) تصریح کرده و می‌فرماید: «وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ إِلَّا لِتُبَيِّنَ لَهُمُ الَّذِي اخْتَلَفُوا فِيهِ؛ و ما [این] کتاب را بر تو نازل نکردیم، مگر برای این‌که آنچه را در آن اختلاف کرده‌اند، برای آنان توضیح دهی.

این محقق و پژوهشگر خاطرنشان کرد: آیه دوم سوره مبارکه جمعه نیز این مدعا را اثبات می‌کند: «هُوَ الَّذِي بَعَثَ فِي الْأُمِّيِّينَ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ؛ اوست آن کس که در میان بی‌سوادان، فرستاده‌ای از خودشان برانگیخت تا آیات او را بر آنان بخواند و پاکشان گرداند و کتاب و حکمت بدیشان بیاموزد و [آنان] قطعاً پیش از آن در گمراهی آشکاری بودند.

وی اضافه کرد: در آیه هفتم سوره مبارکه حشر نیز آمده است که «آنچه را که رسول خدا به شما داد، آن را بگیرید و از آنچه شما را بازداشت، بازایستید؛ و ما آتاکم الرسول فخذوه و ما نهاکم عنه فانتهوا». این چهار آیه به عنوان نمونه و شاهی ذکر شد که در آنها خداوند در متن قرآن فرموده که قرآن را باید پیامبر (ص) و ائمه معصومین (ع) برای مردم تفسیر و تبیین کنند.

حدیث ثقلین؛ شاهی بر حجیت تفسیر روایی

حجت الاسلام اکبری در ادامه سخنان خود، برای اثبات این مدعا به چند روایت نیز اشاره کرد و گفت: یکی از آنها روایت متواتر ثقلین است که پیامبر(ص) در آن فرموده‌اند: «انی تارك فيكم الثقلين كتاب الله و عترتي؛ همانا من بین شما دو چیز گرانبها را باقی می‌گذارم: کتاب خدای و عترت خود را». بر مبنای این روایت، عترت یا سنت و روایات پیامبر(ص) و اهل بیت(ع)، در حقیقت عدل قرآن قرار داده شده است.

رئیس دانشکده علوم قرآنی ملایر خاطرنشان کرد: بنابر تصریح روایت متواتر ثقلین، انسان در پرتو تمسک به قرآن و عترت (یا سنت) و تبعیت عملی از این دو میراث ارزشمند پیامبر گرامی اسلام(ص)، به سعادت دارین و کمال مطلوب و لقای الهی می‌رسد.

وی اضافه کرد: حدیث دیگری از وجود مبارك پیامبر اسلام(ص) نقل شده که فرمودند: «الا ائی اوتیت القرآن و مثله معه؛ آگاه باشید که من قرآن و چیز دیگر مثل قرآن را با آن آورده‌ام (یعنی سنت)». مضمون این حدیث با مضمون روایت ثقلین یکی است و در آن، بر همراهی سنت با قرآن تأکید شده است؛ به عبارت دیگر این سنت مفسر و مبین قرآن است.

این محقق و پژوهشگر اظهار کرد: بنابراین هم در قرآن و هم در کلام پیامبر(ص) و امامان معصوم(ع) تأکید شده که قرآن را – در مرحله نخست – ضرورت دارد که پیامبر(ص) و جانشینان او یعنی ائمه معصومین(ع) تفسیر و تبیین کنند و دقایق، حقایق، اشارات، لطایف و معارف ناب آن را به مردم تبیین و ابلاغ کنند.